

NAUČNO NASTAVNOM VEĆU
FILOZOFSKOG FAKULTETA
UNIVERZITETA U BEOGRADU

IZVEŠTAJ KOMISIJE O MAGISTARSKOM RADU

Eksperimentalna provera teorije procene

Ivan Stojilović

Problem istraživanja

U svom magistarskom radu Ivan Stojilović pokušava da specifikuje kognitivne činioce doživljaja umetničkih dela. Osnovno pitanje koje se u tom kontekstu postavlja je da li na procenu umetničkog dela utiče informisanost i obuka i na koji način ovi faktori deluju pri posmatranju apstraktnih (kognitivno nejasnijih) i realističnih slika. Pri tome, Stojilović polazi od relativno nove teorije procene koja počiva na klasičnim kognitivnim teorijama emocija Lazarusa i Šerera, a koju u oblasti psihologije umetnosti promovise Pol Silvija.

Teorijska osnova rada

Klasična Lazarusova, Šererova, ali isavremenija Silvijina teorija procene polazi od dve opšte pretpostavke (a) procena događaja, a ne događaj sam po sebi predstavlja uzrok emocionalnog doživljaja i (b) emocije se mogu razlikovati na osnovu strukture procena koje ih izazivaju. U oblasti doživljavanja umetnosti ova teorija pretpostavlja da je kognitivna procena koja

počiva na znanju, tj. prethodnom iskustvu, osnova doživljaja umetničkih dela. Budući da u literaturi nema sistematskih istraživanja efekata različitih formi informisanosti i znanja na procenu umetničkih dela Stojilović je koncipirao i izveo tri kompleksna eksperimenta u kojima je ispitivao sledeće fenomene: (1) efekat afektivnog tona sadržaja slike na procenu, (2) efekat informacije o naslovu slike na procenu, (3) efekat obučavanja naivnih ispitanika na promenu doživljaja slika i (4) efekat kognitivne kompleksnosti slikovnog sadržaja (razlike u razumevanju apstraktnih i realističnih slika).

Empirijski deo rada

U okviru ovog rada izvedena su tri eksperimenta. U sva tri eksperimenta korišćen je isti instrument koji se sastojao od 22 skale procene. Stojilović je do ovog seta skala došao spajajući tri različita instrumenta: instrumenta za merenje subjektivnog doživljaja umetničkih slika (Marković & Radonjić 2008), instrumenta za merenje estetskog doživljaja umetničkih slika (Polovina & Marković, 2006) i skale koje su korišćene u Silvijinim eksperimentima (Silvia, 2006). Faktorskim analizama procena slika na ovim skalama Stojilović je došao do četiri faktora koja stoje u njihovoj osnovi, a to su dimenzije *pobuđenost*, *razumevanje*, *smirenost* i *fascinacija*.

Eksperiment 1

Cilj ovog eksperimenta bio je da se ispituju efekti prijatnosti sadržaja figuralnih slika na subjektivni doživljaj. Osnovni nalaz eksperimenta je da prijatnost sadržaja značajno utiče na sve dimenzije subjektivnog doživljaja posmatrača: prijatniji sadržaji – više procene na *pobuđenosti*, *razumevanju*, *smirenosti* i *fascinaciji*.

Eksperiment 2

Cilj ovog eksperimenta bio je da se ispita efekat emotivne zasićenosti verbalne informacije (naslova) na subjektivni doživljaj apstraktnih i figuralnih (realističnih) slika. Dobijen je značajan efekat prijatnosti naslova na dimenzijama *pobuđenosti* i *smirenosti* (neprijatni naslovi su se procenjivali kao pobuđujući, a prijatni kao smirujući), dok na druge dve dimenzije (*razumevanje* i *fascinaciju*) variranje naslova sa emotivnim nabojem nije uticalo na njihovu procenu. Stepenn realizma slike značajno je uticao na procene na dimenzijama *smirenosti* *razumevanje* i *fascinacije* (figuralne slike su imale više procene u dimenzijama od apstraktnih), ali ne i na dimenziji *pobuđenosti*.

Eksperiment 3

Cilj ovog istraživanja je bio da ispita efekte treninga, tj. kurseva o apstrakciji i renesansi na subjektivni doživljaj apstraktnih i renesansnih slika. Eksperiment je imao tri etape. U prvoj etapi ispitanici (nestručni iz oblasti umetnosti) su procenjivali apstraktne i renesansne slike, u drugoj fazi je jedna podgrupa ispitanika slušala kurseve o apstraktnoj i renesansnoj umetnosti, a druga nije bila izložena bilo kakvoj obuci. Najzad, u trećoj etapi obe grupe su procenjivale nove slike koje su pripadale renesansi i apstraktnoj umetnosti. Slike su procenjivane na istim skalama kao i u prethodnim eksperimentima. Rezultati su pokazali da je kurs o apstraktnom slikarstvu značajno uticao na promenu u proceni slika (posebno apstraktnih), dok je efekat kursa o renesansi (slično situacijih bez kursa) nije izazvao nikakvu promenu.

Opšti nalazi

Rezultati izvedenih eksperimenata pokazuju da na doživljaj umetničkog dela kod naivnih posmatrača snažno utiču hedonički faktori kao što su prijatnost teme ili naslova. U tom kontekstu, međutim, rezultati trećeg eksperimenta pokazuju da je obuka dobar put za povećanje pozitivnih

afektivnih, ali i estetskih procena dela čiji sadržaj nije nužno prijatan i razumljiv. Ovo se posebno odnosi na apstraktno slikarstvo: obuka iz apstraktnog slikarstva ima snažniji transfer na procene ne samo apstraktnih već i realističkih (renesansnih) slika najverovatnije zato što ukazuje ispitaniku kako se može posmatrati umetničko delo, a ne šta ono predstavlja.

Zaključak

Magistarski rad Ivana Stojilovića *Ekserimentalna provera teorije procene* obrađuje izuzetno značajan i aktuelan problem psihologije umetnosti. Budući da u postojećoj literaturi ima relativno malo sistematskih empirijskih provera teorije procene, možemo reći da ovaj rad predstavlja vredan doprinos ovoj oblasti psihologije umetnosti. Uvodni deo rada pisan je kao pregledni rad tako da može poslužiti kao dobar vodič budućim istraživačima. Dobijeni rezultati i zaključci otvaraju mnoga nova empirijska i teorijska pitanja ukazujući na potrebu daljeg specifikovanja veze između kognitivnog i emocionalnog domena doživljaja umetnosti. Posebna vrednost ovog rada sastoji se u tome što je Stojilović veoma kompetentno koristio širok spektar različitih istraživačkih metoda (kompjutersko izlaganje stimulusa i registrovanje procena, eksperimenti sa primovanjem naslovom, eksperimenti sa retestom i kontrolnom grupom, organizacija treninga i sl.), kao i korišćenje različitih tehnika statističke obrade rezultata (analiza varijanse, faktorska analiza, regresiona analiza, klaster analiza, analiza efekata po pojedinačnim skalama, kao i po dimenzijama, itd).

Imajući sve ovo u vidu komisija pozitivno ocenjuje magistarski rad Ivana Stojilovića *Ekserimentalna provera teorije procene* i predlaže njegovu javnu odbranu.

Komisija:

Beograd, 9. 3. 2012.

Prof. dr Slobodan Marković, mentor

Prof. dr Goran Knežević

Prof. dr Vasilije Gvozdenović

Prof. dr Bojana Škorc